

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

SAMTIDEN

VECKOSKRIFT

FÖR

POLITIK OCH LITTERATUR

UTGIFVEN AF

C. F. BERGSTEDT.

N° 1.

Lördagen den 7 Januari

1871.

Vårt försvarsväsende.

Vi känna ingen fråga, som i detta ögonblick mer sysselsätter den allmänna uppmärksamheten, och som i alla afseenden är bättre egnad att sättas främst på dagordningen i alla offentliga öfverläggningar än denna. Redan 1867 års riksdag yttrade i sin underdåniga skrifvelse af den 13 Maj, att de omfattande och genomgripande förslag angående landförsvarets förstärkande och arméns utbildning, som till samma riksdag inlemnades, nogsam vittnade derom, att *svenska folket djupt inser och lifligt känner nödvändigheten af att för sitt försvar göra alla de uppoffringar, som utan nationalvälmågans hämmande kunna åstadkommas.* Det tillägges med ett eftertryck, som är mindre vanligt i officiella skrifvelser: »Nationen kan aldrig med tillräcklig säkerhet och erforderligt lugn hängifva sig åt sin inre utveckling, förr än frågan om betryggandet af dess yttre sjelfständighet på ett tillfredsställande sätt blifvit löst.»

Snart fyra år hafva förflutit sedan svenska folkets ombud stälde dessa ord till landets regering, och tre riksdagar hafva sedan varit samlade, utan att frågan skenbart kommit sin lösning särdeles närmare. Vi säga med afsigt skenbart, ty det kan icke antagas, att det myckna arbete, som under tiden blifvit nedlagdt på denna sak, skulle vara förspildt, och särskildt har från

alla håll blifvit erkändt, att i det anförande angående landförsvarets organisation, som af nuvarande chefen för Landförsvarsdepartementet afgafs till statsrådsprotokollet den 31 December 1868, är ett omätligt undangjordt arbete, äfven om den deri föreslagna anordningen af den indelta armén icke skulle komma till utförande. Vi gå så långt, att i en angelägenhet af så oerhördt omfång och en så genomgripande betydelse för hela vårt samhälle, är det ej nog att hafva en enda organisationsplan i en viss riktning utarbetad, vore än dess förträfflighet så ovilkorligt erkänd som möjligt. Vi hade därför tänkt oss saken så, att i en fråga, som minst af alla kan mottaga sin lösning genom att från början byggas på en abstrakt grundsats, är det högst nyttigt, om ej alldeles rent nödvändigt, att alla de särskilda system, som kunna komma i fråga, blifva särskildt utarbetade och alternatift framlagda, så att hvarje förslag får sin goda och fulla *chance*. I detta fall äro alternativen lyckligtvis ej flere än två, och hvardera kan således utan för mycken tidspillan erhålla sin pröfning, nemligen indelningsverkets bibehållande i väsentlig öfverensstämmelse med statsrådet Abelins förslag, och dess aflösning, för att lemna rum åt en allmän beväpning efter preussiskt mönster, med de modifikationer, som våra särskilda förhål-

landen göra nödvändiga. Äfven den uppriktigaste vän af indelningsverket och den varmaste troende på dess förträfflighet måste, innan han besluter sig för dess bibehållande, önska att se framlagdt allt hvad som kan tala för det motsatta systemet, för att sålunda väga alla *pro et contra* emot hvarandra, liksom å andra sidan de stående arméernas vedersakare, så vida de eljest vilja handla samvetsgrant, icke lätt torde kunna bestämma sig för en fullständig raseri af den bestående arméorganisationen, innan de pröfvat, huru långt den kan utvecklas och hvilka utsigter det finnes att genom vissa nödvändiga förändringar deraf bilda en efter vårt behof afpassad och efter tidens allmänna förhållanden fullt krigsduglig armé.

Det är i sistnämnda afseende som statsrådet Abelins arbete har sin största betydelse. Han har, såsom det tyckes, med förkärlek studerat alla möjligheterna för en tidsenlig reform af den indelta armén, och han har derigenom lemnat dem, som ifrå för införandet af en nationalbevapning, tillfälle till de jemförelser de behöfva. Vi taga nemligen för afgjort, att, om också Kongl. Maj:ts väntade förslag till den sammanträdande riksdagen hufvudsakligen är grundadt på det nyssnämnda anförandet till statsrådsprotokollet, erfarenheterna af det nu pågående kriget föranledt väsentliga modifikationer i åtskilliga punkter, till exempel i fråga om befälens antal, soldaternas ålder och öfningstid, jemte åtskilligt annat, hvartill vi torde få tillfälle att återkomma i det följande. Men äfven under dessa förutsättningar är saken ej fullständigt utredd, ty vännerna af den indelta armén sakna ännu alla önskvärda utvägar att mäta dess värde och kostnader med värdet och kostnaderna af det motsatta systemet. Det var icke utan all betydelse som 1867 års riksdag anhöll, att Kongl. Maj:t ville låta utreda och vid uppgörandet af förslag till arméns organisation taga i öfvervägande »om och på hvad vilkor det nu på rote- och rusthållare hvilande besvär må kunna lindras eller ock aflösas, samt jemväl på öfriga samhällsklasser fördelas».

Vi förbise ingalunda de betydande svårigheter, som ligga i vägen för en sådan aflösning, och som äfven i det oförmälda anförandet finnas betecknade (s. 36 o. f.). Skulle det emellertid af militära skäl finnas

ändamålsenligt att ordna våra försvarskrafter på en annan grund än rote- och rusthållet, så måste utvägar kunna utfinnas, att omföra detta beskattningssätt — ty indelningsverket är ändå i första rummet en *skattetitel* — uti något annat, som bättre lämpar sig efter tidernas nödvändighet. Hr statsrådet säger bland annat, att om de 65 millioner rdr, som anses representera indelningsverkets kapitalvärde, äfven under en eller annan form blefve statsverket ersatta, skulle staten dock aldrig genom besittningen af ett kapital kunna erhålla fullt vederlag för hvad han på detta sätt förlorat. Det är klart att alla realonera stiga i värde i samma mån penningen faller, men icke ens detta kunna vi anse såsom ett giltigt skäl till dessa realskatters förevigande; och om nu, såsom billigt är, en ifrågasatt aflösning skulle grundas på det verkliga värdet af de nuvarande besvärerna, vore det ju ingen omöjlighet att förvandla dem i spanmål och såsom en grundranta inlägga dem i de roterade och berustade hemmanen. Vill man sjelfva saken, nog finner man äfven medlen, ifall man på allvar söker efter dem. Icke heller kunna vi finna någon särdeles svårighet deri, att en del rust- och rotehållare skola vilja bibehålla det närvarande förhållandet. Den enskilde har ingen rätt att i evighet förblifva vid en och samma form för utgörandet af sina förbindelser till det allmänna, och de aftal, som statsmakten träffat med landskapen, måste statsmakten äfven hafva rätt att upphäfva, så snart statens högre ändamål ej längre dermed kan uppnås.

I alla händelser felås, för ett fullständigt bedömande af frågan om landtförsvaret, en tillförlitlig uträkning af kostnaderna för en arméorganisation utan indelningsverket, så nära som möjligt lämpad efter vårt lands krafter och behof. Det fins nemligen en stor mängd fullt redliga personer, som utan afseende på de skäl, hvilka i andra afseenden kunna uppställas för eller mot roteringen och rustningen, anse, att det är för dyrt i förhållande till sitt verkliga värde, och för hvilka krigsministerns blotta försäkran om motsatsen ej gör till fyllest. Om några data i denna syftning kunde blifva för riksdagen framlagda, skulle de, långt ifrån att försvaga regeringens ställning i försvarsfrågan, tvärt om i hög grad stödja henne, och det synes

oss mer än sannolikt, att den uppenbara motvilja de föregående riksdagarna i flere fall ådagalagt att gå nuvarande chefs för Landtförsvarsdepartementet i vårt tycke väl befogade framställningar till mötes, härledt sig från ingen annan orsak än den, att de tyckt sig finna riksdagens önskingar om en allsidig utredning nog mycket af regeringen förbisedd.

Vi upprepa än en gång, att det icke är blott för motståndarne till indelningsverket som vi anse en sådan utredning böra blifva välkommen. Vi började vår uppsats med en erinran om de enfatiska uttryck, med hvilka 1867 års riksdag förklarade att svenska folket icke längre hyste något förtroende till sitt försvarsväsende, och att nya uppoffringar måste göras, så långt landets krafter kunde medgifva. Tre ytterligare riksförsamlingar hafva blifvit åtskilda utan att den stora frågan fått sin lösning, och sedan konungen sista gången hemförlöfvade folkets ombud, hafva händelser inträffat, som kunnat uppskaka den trögaste sofvare ur hans slummer. Det faller oss nog tvifvelaktigt före, att svenska folket under något af de föregående åren varit rustadt för en reform, som endast brukar framgå ur de allvarigaste omständningar. Vi känna knappast något samhälle, som gjort en ny militärorganisation under djupt femtioårigt fredslugn; de flesta sådana storverk hafva varit utförda omedelbart efter djupt drabbande nederlag. För att bevisa vårt påstående är det icke nödvändigt att gå så långt tillbaka som till upprinnelsen för den ännu gällande preussiska värnepligten, då händelserna efter 1848 års revolutioner, Krimkriget och ännu senare händelser derpå gifva tillräckliga exempel. Vi borträkna således beredvilligt en del af den starka reformifvern under de fyra sista åren, för afskrifva den på den officiella värtalighetens löpande konto; men skall något ske för att skaffa oss en försvarsgill krigshär, innan vi, såsom Preussen efter Tilsitfreden, blifvit af någon hänsynlös eröfrare beröfvade hälften af vårt område, så måste det ske nu, med det färiska exemplet för ögonen af detta Frankrike, som slumrat in i sjelfbedrägliga drömmar om en gammal krigsära, och medan känslan om stundens ansvar hos hela folket är tillräckligt stark för att aldrig förlåta den folkpre-

sentant, som af dolskhet, egennytta, oförstånd eller andra bevekelsegrunder undandroge sig att i en af sina heligaste åligganden uppfylla sin skyldighet mot fäderneslandet.

Hvarken pressen eller folkmötet kan åstadkomma någon arméorganisation; de flitigaste pennor och de flinkaste tungor kunna här icke skapa något som duger. Men hvarken pressen eller folkmötet saknar derföre sin betydelse i denna stora nationella angelägenhet, ty ehuru ingendera förmår lösa problemet, kunna och böra båda medverka till att hos folket och dess ombud upprätthålla den fosterländska sinnesstämning, den sedliga ton, den högstämde känsla af ansvar för samtid och efterverld, hvarförutom problemet är alldeles olösligt. Allt för länge hafva våra riksdagssalar varit fyllda af klassegennyttornas högljudda tal, när de försökt att sätta sig i fäderneslandets ställe. Allt för länge hafva vi lyssnat till det gamla talet om högtidliga fördrag, som det nya samhället skulle stå i begrepp att kränka. »Knektkontrakten» kunna numera läggas å sido af alla dem, som göra anspråk på att kallas medborgare och icke vilja gälla för en privilegierad kast. Ropen på ensidigt aflyftande af skattebördor lära nu en gång få tystna, sedan forskningen visat deras obefogenhet, och det allvarsamma tidskiftet gör fördragsamheten mindre mot de personliga egennyttorna. Bättre grundade privilegier än rust- och rotehållarnes förmenta rätt till befrielse från personlig värnepligt hafva blifvit bortspolade af tidens flod, och vi tro att den stämman skulle höras nog skärande, som numera skulle i den ena eller andra kammaren yrka på eftergifter af ett realonus, som man iklädt sig på samma gång man genom arf, köp eller gifva inträdt i besittning af den jord vid hvilken denna skattetunga häftar.

Det är icke heller troligt att något parti skall kunna bilda sig med påståendet om indelningsverkets aflyftning, äfven om en eller annan individ skulle af vana sjunga de gamla tonerna. Deremot förutse vi att det i båda kamrarna kommer att uppstå en fraktion, hvilken på sitt program inskrifver *aflösning* såsom vilkor för all ny anslagsbevillning, om ej rent af för allt bifall till regeringens propositioner. Vi äro villige att göra all rättvisa åt perso-

ners öfvertygelse, som ur militärisk eller ekonomisk synpunkt anse indelningsverket förkastligt och därför gerna önska det afskaffadt mot fullgodt vederlag, hellre än att kanske om ett eller annat år se det af någon samvetslös majoritet borttryckt utan all ersättning åt det allmänna. Hvar och en, som ej på förhand vill göra sig otillgänglig för bevisning, kan ju tänka sig möjligheten att komma i samma belägenhet. Deremot är det oss omöjligt att begripa, huru folkrepresentanter, med aktning för sig sjelfva och sitt uppdrag, skulle vilja uppställa såsom vilkor för uppfyllande af sina skyldigheter i öfrigt att få rätt i en speciel fråga. Ett sådant sätt att gå tillväga vore, i fall det lyckades, ett maktmissbruk, som samhället i det hela ej skulle hafva lätt att förlåta, ett legalt våld af det slag, som plägar framkalla revolutioner.

Det fordras ingen hög grad af sjelfförsakelse, om den som icke är man af facket erkänner sin oförmåga att på förhand fatta sitt beslut i en fråga som denna: måhända skulle mångt beslut blifva hellosammare, om de beslutande från början vore litet mindre säkra på sig sjelfva, och följaktligen litet mera fallna för att höra skäl. Deremot kan det måhända icke vara utan all nytta att försöka tänka sig in i det bästa sättet för den stora frågans behandling. Vi smickra oss ej med den föreställningen att den riksdag, som inom två veckor sammanträder, har detta ofantliga arbete att innan den åtskiljes frambara fullfärdigt inför tronen, och vi anse en sådan brådska lika litet nödvändig som nyttig, endast att hvad som göres i någon mån förer framåt och åtminstone icke afleder från målet.

Det första vi hafva att tänka på, är att sätta vår krigsmateriel i det bästa möjliga stånd; välförsedda arsenaler och ett fulländadt intendentsväsende hafva varit icke oviktiga faktorer i det blodiga räkneexemplat, som vi just nu hafva för våra ögon. Det är sannolikt att regeringen kommer att för sådant ändamål begära betydligt större anslag än de föregående åren. De blifva underkastade sakkunnig och mångsidig pröfning, och om de såsom vi hoppas väl bestå denna, blir det en samvetssak

för kamrarne att icke afslå hvad landets trygghet kräver, under en tid, då landet har lättare att bära sådana uppoffringar än på länge varit händelsen.

Det vore utan tvifvel önskvärdt, om beväringlagen kunde göras till föremål för särskild behandling, men detta kan naturligtvis icke ske, då dess organisation såsom här är beroende af den allmänna arméorganisationen. Detta var också anledningen, hvarföre jemväl den vid 1869 års riksdag af regeringen framlagda beväringlagen, som i många punkter hade ganska stora sympatier för sig, ej kunde af riksdagen i alla delar definitivt antagas. Så mycket synes oss emellertid kunna ske, att riksdagen fastställer de vilkor, under hvilka den vill en folkbeväpning, antalet och fördelningen af åldersklasserna, så vidt det ej kan anses vara afgjordt i öfverensstämmelse med kongl. maj:ts förslag, tiden för deras vapenöfning under fredstid, undantagen från värnepligt o. s. v., med ett ord angifver vidden af de förpligtelser, hvilka riksdagen såsom folkets ombud vill för den värnepligtiga delen af folket godkänna, men föröfrigt åt konungen öfverlåter att utfärda lagen i öfverensstämmelse med den arméorganisation, som framdeles kan blifva antagen.

I afseende på den senare åter kan riksdagen, med ledning af de framställningar, som förut blifvit gjorda och vidare komma att göras, besluta den ungefärliga truppstyrka, som kan erfordras att betrygga vår sjelfständighet, samt bestämma beloppet af de medel som för ändamålet kunna anvisas. Det fordras ingen stor militärisk skarpsinnighet för att inse, att om vi blifva anfallne inom våra egna gränser, sker det med en sådan styrka att hela den försvarskraft vi kunna uppställa tages i anspråk för att möta den. En stående armé, bygd på den bekanta grundsatsen *litet men godt*, kan vara af värde att erbjuda åt en allierad makt, som förer krig i vårt granskap, men vi kunna, med senaste tidens erfarenhet för ögonen, aldrig tänka på att dermed försvara oss mot en inkräktare. Vi hafva vidare sett, huru de djupa kolonnernas tid är förbi, så att, oaktadt de stora siffertalen af arméerna, individens forna betydelse i ledet blifvit ej blott återsteld men i mångfaldig grad förökad. Detta är en följd af förstörelsevapnens fullkomning; det låter

sig icke längre göra att sätta murar af människor mot kanonmyningar, utan den enskilda soldaten har återvunnit sin personlighet och får ansvara för sig sjelf på ett sätt, hvarom de gamla cheferna för *les gros bataillons* icke hade någon föreställning. Men för att soldaten, sedan han icke längre såsom förr får uppoffras i slutna massor, skall kunna sörja för sin säkerhet, draga fördel af terrängförhållanden, med ett ord handla som en fri människa, måste hans omdöme utbildas genom uppfostran, så att armén, i stället att utgöra en summa af väl öfvade maskiner, kommer att utgöra en lefvande förening af högt utvecklade intelligens. Om förberedelsen till krigsståndet således kräver stora offer, är det emellertid en tröst, att den bildning derunder inhemtas icke är en blott konst att förstöra. Man kan se på den preussiske bonden, som återvänt från sitt två- eller treåriga garnisonslif, att han derunder vunnit något äfven för fredens yrken. Med vårt folks hurtigare lynne, snabbare fattning och sjelfständigare karakter, och under vårt lands i alla afseenden menskligare lagar, är det möjligt och till och med sannolikt, att den nu så fruktade utsträckningen i värnepligt kan blifva en verklig välsignelse.

Jemte truppens högre utbildning fordras ett betydligt ökad antal af befäl, en nödvändighet som är lika väl tillstådes, antingen indelningsverket bibehålles såsom stam eller försvaret grundas helt och hållet på folkbeväpning. Organisationen af en stark befäls*cadre* är således möjlig och utförbar utan afvaktande af den definitiva arméorganisationen. Åtminstone kan riksdagen i förväg beräkna de för befälets aflöning befintliga tillgångarne och hvad som der till ytterligare erfordras; den kan till en viss grad bestämma grunderna för lönefördelningen, när den vet hvilka nya åligganden komma att falla på öfver- och underordnade. Det är alltför sannolikt att det vackra patriarkaliska förhållande, under hvilket den åkerbrukande soldaten har sin naturliga förman i den åkerbrukande gentlemannen, icke kan längre ega bestånd med den högt drifna yrkesskicklighet, som fordras af vår tids krigarstånd, men det är af vigt att våra officerare, om de måste utestängas från landtlifvets förädlade inflytelser, åtminstone sättas i en sådan eko-

nomisk position, att de ej med nödvändighet hemfalla under de ofta motsatta inflytelserna af ett tvunget stadslif.

När riksdagen på ett sådant sätt gjort sig reda för utvägarne och behofven, blir det regeringens sak att, med de krafter den har till sitt förfogande, taga före det organiserande arbetet, som ej kan utföras af trehundra landtmän, näringsidkare eller civila embetsmän. De kunna, med tillhjälp af de inom representationen befintliga militära insigterna, granska och godkänna eller förkasta regeringens förslag, men att på egen hand organisera böra de aldrig försöka. Det är ingen sannolikhet för att denna riksdag blir färdig med försvarsfrågan, och, såsom vi ofvan sade, är deri ingen olycka. Det skadar ej, om vi dessförinnan få upplefva de första verkningarna af den återställda freden på de stora krigsmakterna i vår verldsdel. Frankrike har en hel militärisk nyskapelse att företaga, och Tyskland lär snart få tänka på att borttaga åtminstone ett år af sin värnepligt, så vida det ej vill se allt sitt näringslif i grund tillintetgjordt. Vi sjelfva hafva undertiden våra små erfarenheter att göra, och det kan vara stora skäl att se, huru beväringens första samöfning med den indelta truppen, med nya gevär och under ett nytt exercisreglemente, tager sig ut innan vi gå något vidare steg på samma bana. Blir indelningsverket dömdt till undergång, gör det föga till saken, om dess afveckling, som i allt fordrar bortåt en mansålder, börjar ett år förr eller senare; skall det åter bibehållas, så kan det vara skäl att först få se af hvilken utveckling det är mäktigt, och i första rummet huru det tager sig ut såsom den kärna, kring hvilken beväringen skall knyta sig. Riksdagen har äfven andra frågor af betydighet, som den icke får försumma, frågor som upptaga en stor del af dess tid. Det har länge varit vår tanke, att icke den lagtima riksdagen kan blifva färdig med försvaret. Till en urtima riksdag om hösten 1872 kunna deremot sannolikt de förberedande åtgärderna vara undangjorda, om de nu sammanträdande kamrarne, i stället för att börja bygga innan ritningen är uppgjord och bygnadsämnen sammanbragta, vilja åtnöja sig med det lugnare och klokare förfaringsätt, som iakttages af hvarje tänkande människa i det enskilda lifvet, att

först beräkna sitt behof af utrymme och sina medel, under det att sakkunnige personer uppgöra ritningen, försäkra sig om

full tillgång på de förnödda materialerna, och först derefter skrida till uppförande af sjelfva byggnaden.

Litteratur.

Dikter af *Fredrik Sander*. Stockholm, Samson & Wallin 1870.

Poesien är lifvets »glada vetenskap» — icke i den mening, att hennes ton alltid är lekfull, ty ofta nog om ej oftast bär hon allvarets till och med smärtans uttryck — utan derföre, att hon icke är en träl i hvardagsnyttans tjänst, men en krydda på nyttans arbete, en hvila och en vederqvickelse från dess tröttande mödor. Hvarhelst dikten förmår att vinna en vackrare sida af något som vi dagligen hafva för ögonen, har hon redan visat oss en tjänst; lyckas hon framkalla stora bilder, som lifva och hänrycka oss, är hon vår välgörarinna.

Till en skaldeverksamhet af det förstnämnda slaget fordras emellertid icke blott stora andar, utan äfven stora eller åtminstone nya situationer. *Runeberg* slog upp liksom en ny bok för oss, när han först började sjunga om Saimas skogsbygder, om hvardagslifvet hos Finlands allmoge och dess hemtrefna medelklass, men vår hänförelse väckte han först då, när han sjelf greps af de öfverväldigande minnena från Finlands och Sveriges sista strider mot en gemensam fiende. En sådan poesi hör ej till andens hvardagsanrättningar. Men det hindrar oss icke att finna behag i det ringare skaldskap, som låter en solstråle spela in i någon vrå af vår »dagligstue» och der en stund kasta ett gladt skimmer på en dammig vägg.

Under de sista månaderna af det förflutna året utkommo åtskilliga diktsamlingar, af *Carlén*, *E. Bäckström* och flere, som samtliga blifvit väl emottagna af kritiken och allmänheten, emedan de, utan stora anspråk, hvar för sig bidragit att försköna någon sida af vårt dagliga lif. Till dessa diktsamlingar räkna vi äfven *H. Säterbergs Naima*, churu den har formen af ett dramatiskt arbete, emedan den innehåller en mängd täcka bilder, men utan den styrka i karaktersteckning och den enhet i hufvudtanken, som äro nödvändiga för att frambringa ett stort helt. Att tala om språkets renhet, versens väljud och hvad

som eljest utgör så att säga poesiers utanverk, är en öfverflödig sak. De allra fleste af dem, som skriva poesi i vårt land, hafva i hög grad denna formens virtuositet; många äro verkliga versmästare.

Till denna klass af aktningvärde diktare, hvilkas arbeten alltid kunna påräkna ett välvilligt emottagande hos allmänheten, om de också icke framkalla någon djupare rörelse, hör också hr *Fredrik Sander*. Hans vers är ren och flytande, hans sinne odladt genom goda studier, och en viss flärdfri realism, som ej fruktar att kalla sakerna vid deras rätta namn, ger hans dikter något verkligt och handgripligt, som verkar välgörande vid sidan af det myckna luftiga i andra poesier, hvilket vi frukta att se förflyktigas, innan vi kunna begripa det. Diktens genius kan ej alltid kläda sig i silfverskir och månstrålar: han blir i en sådan kostum alltför lätt trasgrann och förkyler sig snart i en nordisk vinter såsom den nuvarande. Han gör då vida förnuftigare i att göra sig en snygg, varm och varaktig drägt af Carlsviks slittyg, hvori han visar sig mindre lockande på afstånd måhända, men bestämdt trefligare att umgås med på nära håll.

Det fins ett sådant drag af hemtreflighet i det lilla diktband, som hr Sanders skänkte oss till julen, och hvars tema hufvudsakligen är minnen från en resa, som författaren för några år sedan gjorde till Grekland. Han beskriver i vackra verser, nått och propert, utan öfversvallande hänförelse hvad han sett, och ställer med ganska god beräkning samtid och forntid sida vid sida. Det fins stycken, till exempel *Tempelborgen*, *Den vinglösa segergudinnan*, *Paulus* (på Areopagens kulle), *Temistokles* och några andra, i hvilka sångaren uppvärmt sig, väl ej till glöd, men till verklig vältalighet.

Hr Sander har, efter många större skalders föredöme, försett den grekiska diktcykeln med förklarande noter. Vi hafva alltid haft våra små tvifvel om ändamålsenligheten af att anbringa en löpande kommentar till modern poesi. För personer

med sakkunskap är den öfverflödig, såsom också hr Sander ursäktande säger, och för dem, som äro mindre förtroliga med de behandlade ämnena, är det mycket osäkert, om ej den till uppfattningen af ett visst poetiskt moment tillagda fingervisningen oftast förstör den poetiska intentionen. Man läser i den vackra inledningssången ett par verser såsom dessa:

Hur mäktigt du förnimma låter
Din närhet, dolda gudamakt!
Jag går ett steg och stannar åter
vid dina *Propyléers* vakt.

Äfven utan att veta mycket om arkitekturen i det forna Athen, känner läsaren att här är fråga om ett förvärn till den guda-bebodda borgen, och det obekanta ordet tilltalar honom med en aning om något vackert och högtidligt. Men nu slår han upp noten, och får veta just jemt så mycket som han kunde gissa sig till förut, nemligen att propyléerna äro en praktbyggnad af marmor vid sjelfva ingången till Akropolis. Det säges om Demosthenes:

Det rasslade kiselstenar
I talets brusande flod.

Detta är vackert och sant sagdt, men hvarföre förstöra det omedelbara intrycket med påminnelsen om de fabelaktiga kiselstenar, som han säges hafva haft i munnen vid sina privata talöfningar? I alla händelser är det bäst, när antydningen i versen är tillräckligt klar, att ej erfordra någon ytterligare förklaring i noten. I *Bergens kung* framskyntar en gätlik personlighet, en ung ridderlig bandit vid namn Kitsos, som bodde på berget Pentelikon, men just icke var van att låta träffa sig två gånger på samma ställe. När kung Georg gjorde sin eriksgata och for förbi berget, infann sig röfvaren högtidsklädd för att helsa laudets krönte styresman.

Dig vi kommit hit att se
Och vår hyllningsgård att ge.
Vägen kan du fara fri,
Här i nåder styra vi.
Konung Georg, du är ung,
Frid skall råda, om du vill,
Mellan oss, — och lycka till!
Detta önskar bergens kung.

Detta är grafiskt och poetiskt: man kan icke bättre måla laglösheten som dagtingar med samhällsordningen. Hvarför då störa det rena poetiska intrycket af detta väl tänkta ställe med den antiqvariska upp-

lysningen, att Pentelikons marmorbrott lemnade materialet till det närbelägna Athens tempel och skulpturer, eller skingra illusionen af ett oförgångligt typiskt väsende med den upplysningen, att Kitsos var en historisk tjuf, som bodde på Pentelikou till midsommaren 1867, då han måste fly till Argolis, hvarest han greps och dödades af bönderna?

Hr Sander är, såsom vi redan sagt, till sin natur en frisk och hederlig realist; derföre lyckas han bäst, då han har för sig en verklighet att beskriva, eller händelser, forna och närvarande, att sammanföra. Hans grekiska småtaflor äro nätta och behagfulla, hans sagor och traditioner väl berättade, hans minnesteckning redlig, väfnad och gående till hjertat. Att deremot uppfinnningen ej är hans starka sida, har han bevisat i ett slags ballad, *Landskapsmålaren*, hvars mening icke blifvit oss klar. Är mähända äfven detta i grunden ett gammalt minne, som han önskat förkläda under en främmande, ej särdeles lyckligt funnen form? Åtminstone kunde vi icke undgå att tänka på en numera afliden svensk konstnär, som lofvade mer än han höll. Huru olika är ej detta stycke med den vackra folksagan om lotsen och den rörande minnesrunan öfver norske läkaren Daniel Schiötz. I dessa små stycken är det ren metall.

Hr Sander har äfven sin lilla småtrefliga humor, antingen han sjelf är medveten deraf eller ej. I sitt *Vinterstycke* tecknar han en täck bild af Stockholm i dess närvarande snö- och rimfrostkostym:

Ej i sommarskruden gröna,
Men i kostlig hermelin
Mälardrottningen den sköna
Prunkar: är ej dräkten fin?

Man är färdig att svara det förtroliga, »jo något!» Emellertid ryckas vi vidare, öfver gatorna och torgen, till »kung Gustaf, der han sitter med perlprydt diadem och klädd i silfverglitter»:

Tro mig, sjelfva drotten rimmar:
På hans läpp en frusen sång!
Men när middagssolen glimmar
Ler han godt, som förr en gång.

Vi hade väntat ett löfte, att den frusna sången skulle tina upp och låta höra sig i vår, när det blir varmt, liksom de frusna tonerna i Münchhausens posthorn — en qvickhet, i förbigående sagdt, som tysken

på sjuttonhundralet snokat upp hos en samtida till Plato. Men här är humoristen framme och ger oss ett godt löje i stället för den påräknade sången.

Vid Parthenontemplets ruin träffar skalden Minervas ugglas. Han blir litet häpen i början och är tillreds med en besvärjelse, men han hemtar sig genast och inlåter sig derpå i ett förtroligt samtal med den gamla trotjenarinnan.

Säg, gråa moster, hur gammal är du?
Har dopattesten din brunnit opp...
Men åren ser jag, med heder bär du:
Glasögon lär du
Dock snart behöfva och framtidshopp.

Hvad visdomsfogeln svarade, kunna vi icke meddela våra läsare; förmodligen skulle det också föga intressera dem. »Flickan från Arachova» behagar dem säkert bättre. Det var under sina vandringar på Parnassen, icke träbotten i Upsala domkyrka utan det verkliga Apolloberget, som sångaren mötte en gudaskön flicka, hvilken sålde vindrufvor. Man kan i Grekland köpa en hustru för en gris: derföre utbrister han

Vi på drufvor snåla, du på gull:
Kan oss plundra för din skönhets skull.
När jag tänker rätt på dina pris,
Den som hade här en liten gris.

Det fans emellertid ingen fyrfoting på skaldeberget, och det sköna bytet gick vår fredlige viking ur händerna. Lyckligtvis är han lika glad för det och berättar oss med oförminskad fryntlighet om sin färd till Salamis, sina utfarter till Argos och Tiryns, och middagsrasten i Hydras skog. Han är den angenämaste ledsagare genom dessa klassiska nejder, och när vi tillsluta hans lilla volum, trycks i tanken hans hand till tack för ett godt sällskap.

Fornnordiska Sagor. 1. Vatnsdalingarnes saga. Från fornnordiskan af *C. J. L. Lönnberg*. Norrköping. N. W. Wallbergs förlag.

Vi hafva länge väntat att någon skulle företaga sig en öfversättning af de isländska sagorna ur litterär synpunkt, ty några delar af dem, som blifvit i disputationsform utgifna af professor Säve, hafva synbarligen varit fornforskarens angelägenhet vida mer än litteratörens, och vi skulle nästan våga att säga detsamma om hr Hildebrands

öfversättning af Heims Kringla. Ett lyckligare försök är gjordt af A. Hazelius, som i ett litet arbete kalladt Fosterländsk Läsning återgifvit en del af en bland de i afseende på framställningen vackraste fornnordiska berättelserna, Niåls saga. Saken har för ögonblicket ett omedelbart praktiskt intresse, i det fordringar från ett och annat håll framställas på fornnordiska språkets upptagande bland undervisningsämnen vid elementarläroverken. Det är emellertid omöjligt att fälla något omdöme om lämpligheten af en sådan åtgärd, förr än det visar sig huruvida allmänheten intresserar sig för denna litteratur, som i våra grannländer är en ganska omtyckt folkläsning, men hos oss är nästan alldeles okänd. Det var derfor ganska välkommet att en man med tillräckliga studier för ändamålet vågade försöket att införa en af dessa sagor uti folkbiblioteken. Vatnsdalingarnes saga är kanske ej så underhållande som några af de öfriga, emedan en så stor mängd personer i den äro inblandade, både i det gamla norska hemlandet och i de nya bygderna på Island, att läsaren icke lätt kan hålla dem alla tillsamman; men hon öfverflödar på högst karakteristiska drag ur det gamla nordiska lifvet och är derföre verkligen fängslande för den som söker bilder snarare än äfventyr. Öfversättningen, enkel och rättfram, ger ett rätt godt begrepp om tidens sätt att tänka och yttra sig, utan att kokettera med gamla ordställningar och glosor. Vål skulle vi kanske vilja utmönstra ett par provinsialismer, som nog ofta förekomma, men det synes oss att en riktig grundton är anslagen och att det skall blifva lätt att i fortsättningen iakttaga ett riktigt lagom i detta afseende. Några upplysningar, som äro nödvändiga att fullt fatta framställningen, äro tillagda i form af noter; åtskilligt deraf har ett verkligt värde. Likaså finnes bifogad en karta öfver Island, i tillräckligt stor skala för att åskådliggöra de små inflyttade samfundens bosättning och krigiska äfventyr. Vi hoppas att de hederlige Ingemunds-sönernas historia skall blifva tillräckligt omtyckt bland vår ungdom och allmoge, för att uppmuntra hr Lönnberg till en fortsättning af sitt nyttiga arbete. Att få den formfulländade och händelserika Njåls-sagan fullständigt utgifven, skulle vara en

vinst för skol- och sockenbiblioteken. Det samma gäller om Laxdalingsgarnes, Eyr-

byggarnes och flere sagor, som helt visst skulle blifva en omtyckt folkläsing.

Blick på pressen.

De dagliga tidningarne hafva på vers och prosa helsat det ingångna året och sysselsätta sig nu, såsom vanligt, nästan utslutande med kriget och dess skiften. *Nya Dagligt Allehanda* har innehållit en fortsättning af artiklarne rörande försvarsfrågan, med syftning att väcka landet, och särskildt dess ombud, till full känsla af deras stora ansvar. Den sista af dessa uppsatser är särskildt egnad åt vederläggning af några såväl vid folkmötet i Eslöf som eljest gjorda invändningar mot indelningsverket, i afseende på dess dyrhet, svårigheten att mobilisera, soldaternas ålder, o. s. v. N. D. A. hoppas att det icke »för att förnöja några enskilda intressen» skall kunna blifva fråga om upphäfvandet af denna indelning, så »framåt icke det otroliga skulle ske, att något verkligt bättre förslag framställdes.» Vi äro alldeles af samma mening; men för att kunna pröfva godheten af det vi hafva, fordras att klart få se hvad man vill gifva oss. Om den nytta folkmöten kunna göra till utredande af begreppen i försvarsfrågan heter det:

»Det är visserligen sant, att den stora allmänheten icke är så hemmastadd i detta ämne, som vore erfoderligt för att rätt bedöma alla hit hörande enskildheter; men detta hindrar icke att det är af vigt både för regering och riksdag, att höra, att hela folket verkligen vill försvara sig och således äfven offra något derför. Det är naturligt att frågan om indelningsverket alltid skall intaga en framstående plats på dessa möten, och äfven i detta fall är det af stor vigt att få höra, hvad folket verkligen tänker i denna angelägenhet. Om, såsom vi hoppas, allmänna meningen icke kommer att uttala sig för dess afskaffande, så framåt icke något bevisligen bättre sättet i stället, skulle detta gifva ett kraftigt stöd åt det förslag, som krigsministern kommer att framlägga för den nu snart sammanträdande riksdagen. Han skulle derigenom kunna med ännu större kraft arbeta för sina idéer, och riksdagen skulle hafva svårt för att på samma sätt som hittills endast förkasta allt möjligt, då folket sjelf visat att det verkligen vill hafva något gjort.»

I *Aftonbladet* har en insändare haft infördt ett antal uppsatser i skolfrågan, som gå ut derpå att den öfverklagade öf-

veransträngningen i elementarläroverken skulle kunna afhjelpas genom ett enkelt reskript från chefen för Ecklesiastikdepartementet, med åläggande för lärarne att inrätta tre särskilda serier af pensa, beräknade efter elevernas olika grad af förmögenheter, inom hvilka deras studier skulle bestämmas af målsmän eller studieinspektörer. Systemet är inveckladt, och svårigheterna i tillämpningen blifva säkert ööfvervinneliga. Snarare då full frihet för lärjungen att inhemta hvad han behöfver, utan någon rätt å läroverkets sida att kontrollera honom i hans studier. I en annan serie af uppsatser behandlas den qvinliga uppfostran.

Bland *Dagbladets* artiklar hafva vi i första rummet att märka en mycket sträng granskning af jernvägskomitens betänkande, i den syftning att komitén alltför mycket förbisett brukshandteringens behof af lättade kommunikationer, äfvensom det klandras att ingen man af detta yrke var medlem af komitén. Vi medge att detta var en olägenhet, men den var ej lätt att förekomma, sedan statsrådet Wærn, hvilken just för sin nära kännedom om bruksväsendet blifvit utsedd till ledamot, genom sitt inträde i statsrådet blef satt ur stånd att deltaga i öfverläggningarne, och ledigheten inträffade under början af sommaren, då alla menniskor befunno sig på resor. Det är ej otroligt, att nya faktorer komma till i denna angelägenhet, och särskildt torde bansträckningen Krossekärr—Falun, hvars vänner utlyst ett sammanträde till början af riksdagen, komma att verka som ett perturberande element. För att förekomma det befarade splitet, som är en följd af stridiga jernvägsintressen, tro vi oss veta att det fins en ganska stark känsla af nödvändigheten att lägga hela fördelningen af anslagen till det sekundära jernbansnätet i regeringens händer, och vi önska på det lifigaste att denna afsigt måtte gå i fullbordan.

En väl bekant och högt aktad politisk författare—lm—har i samma tidning till betraktande upptagit den mosslopna ansva-

righetslagen för statsrådets ledamöter. Hans resonnement är fullkomligt riktigt, men månne §§ 106 och 107 R. F., som utgöra förutsättningarna för ansvarighetslagen, äro mindre föråldrade, och vore det ej skäl, att k. m:ts regering, som har alla olägenheterna af det fruktlösa käbbel, hvilket årligen uppstår angående det s. k. dechargebetänkandet, sjelf toge initiativet och gjorde förslag om en sådan förändring både i fråga om riksriktens sammansättning och formen för framställandet af de anmärkningar rörande de ledande regeringsgrundsatserna, som i ett konstitutionellt samhälle ej kunna uteblifva, att både regeringsform och ansvarighetslag kunna tillämpas, hvilket nu är så godt som omöjligt?

En diskussion har uppstått mellan *Snällposten* och *Sydsvenska Dagbladet* om det verkliga värdet af den svenska specien, som bör medföra den fördelen att göra våra sydsvenska riksdagsmän uppmärksamma på de förluster, hvilka Sverige dagligen lider genom att mottaga det danska silfvermyntet till samma värde som det svenska, och på denna väg bereda öfvertygelsen om nödvändigheten af en myntreform i den syftning, som af riksdagen blifvit beslutad och af myntkomitén på det bestämdaste tillstyrkt.

Det är en gammal sed inom den svenska pressen, att när en nykomling framträder, helsa honom de gamla kamraterna hvar och en på sitt sätt. Så har det äfven gått med *Samtiden*. Den ena komplimenterar mycket belevadt vår utgifvare och helsar honom välkommen, med uttryckande af den önskan, att några mycket strängt klandrade lyten i hans föregående publicistiska verksamhet ej måtte öfvergå på den nvarande. Skulle nu detta klander vara grundadt, kan anmärkaren billigtvis ej hysa stora förhoppningar om hans förbättring. Då vi lägga vikt på, att så vidt det på oss ankommer, bevara ett godt och välvilligt förhållande till våra yrkesbröder, skola vi afhålla oss från att omtala, huru många gånger bemälte samtida aftryckt och såsom »förträffliga» utmärkt artiklar, som flutit ur den klandrade pennan, innan de ännu betecknades med en mindre välbehaglig signatur. En annan, hos hvilken vi hade förutsatt ett om än aldrig så förvirradt minne af samma

pennas ännu tidigare verksamhet, synes hysa allvarsamma farhågor, att hon numera skulle vara upptagen endast för att kämpa för det bestående. En tredje afhåller sig från alla omdömen, både artiga och mistrogna, men återgifver i stället en del af vårt profblad. Detta är en sann välvilja och *fair play*, för hvilken vi äro uppriktigt tacksamme.

Det namn vi valt för vårt anspråklösa företag har således gifvit anstöt. Vi tilllåt oss då en öppenhetig bekännelse. När vi för vår verksamhet sökte efter ett litet fötfast i tiden, funno vi hela framtiden upptagen, men nutiden så godt som alldeles ledig. Då vi icke hade något att göra med forntiden, hvad var då naturligare, än att vi stälde oss der vi funno en oupptagen plats, som vi tyckte passande för oss? Att bosätta sig på det kommandes mark förutsätter gåfvor, som vi ej kunna med oss: vi sakna profetisk ingivelse, och vi kunna endast med stöd af det närvarande sluta till det som skall komma. Men vi känna i människoverlden och samhället inga evigt bestående former, och vi ämna derföre ej heller försvara något bestående, längre än det försvarar sig sjelf. Samhället står ej ett ögonblick stilla, och det är deras pligt som hafva en röst i dess rådslag, att omsorgsfullt undanrödja allt, som hämmar dess fria rörelse, men icke att skuffa det framåt, ty deraf uppkommer endast reaktion. Derföre sätta vi den sociala framåt-rörelsen före den politiska, och om någon på den grunden vill kalla oss konservativa, skola vi icke protestera mot benämningen. Vi hafva tyckt oss finna af historien, att de friaste folk, och de som gått mest framåt, varit de som minst tummat på sina grundlagar: Nordamerikanska statsförbundet hade före slafkriget en enda gång gjort en obetydlig modifikation i sin författning, det Schweiziska Edsförbundet har ej varit slösaktigt med grundlagsförändringar, och England har så mycket annat att göra än att redigera grundlagsparagrafer, medan Frankrikes representativa församlingar nästan aldrig gjort något annat, och dermed den ena gången efter den andra jagat friheten ur huset. Det är vår tro, att deltagandet i de offentliga angelägenheterna bör efter hand utsträckas till allt flere samhällsmedlemmar, men endast i den mån det helas välfärd derigenom befrämjas. Alla in-

skränkningar äro i grunden godtyckliga, och de måste också vika, i den mån högre sedlighet, upplysning och sjelfständighet göra dem ohållbara; men att på förhand, endast på abstrakta grunder, flytta ut de politiska rämärkena, utan att en politiskt fullväxt befolkning står bakom, färdig att upptaga nya utrymmet, har erfarenheten visat endast leda derhän, att rämärkena änyo blifvit tillbakaflyttade, ty samhället, liksom naturen, fördrager intet *vacuum*.

Sådan är i korthet anledningen till det namn vi valt. Vilja våra samtida acceptera denna förklaring såsom en öppen och hederlig bekännelse om våra syften, skall det vara oss kärt; vilja de deri se en politisk förstökelse, så är ju äfven detta deras ovilkorliga rättighet.

Vi hafva slutligen att afbedja många tryckfel i vårt profnummer. Vi hafva låtit den lilla fogeln *Fuligula Stelleri* få ett *l* förmycket i första delen af namnet, och samma frikostighet har äfven gjort sig gällande i stafningen af hans svenska namn, som är *Alförrädare* och icke »allförrädare». Vi hafva i uppgiften om jordatmosferens djup fått en nolla för mycket i miltalet, 150 i st. f. 15, hvilken senare siffra till och med tål en väsentlig nedprutning. Vi hafva smärre fel att ursägta, som läsaren sjelf dock torde benäget rätta. Ett nytt företag har alltid sina svårigheter, och vi skola oafåtligt arbeta på noggrannhet och tillförlitlighet, äfven i typografiskt afseende.

Strödda underrättelser.

Luftballongens användande i krig.

En stor del af våra läsare torde redan känna att luftballongen, som i våra dagar gjort de innestängda parisarne och hela det af fienden öfersvämmade Frankrike stora tjänster, redan förut ingripit i den franska krigshistorien, liksom i några andra länders. Frankrike var denna uppfinnings fädernesland, och knappt ett decennium hade förflutit, sedan den först blifvit gjord, innan den skänkte samma lands krigshärar icke obetydlig nytta, oberäknadt den glans som bröderna Montgolfier genom sina aërostatiska försök ytterligare spridt öfver det alltid, trots öfver detsamma understundom fallande slagskuggor, ärorika franska namnet.

Liksom man under det nuvarande kriget hört att franska regeringen tillsatt en komité af lärda, hvilka ha till uppgift att använda alla vetenskapens hjälpmedel i nyare tider för det stora målets vinnande — Frankrikes befriande från fienden — så hade man också under välfärdsutskottets dagar insett, hvilket gagn de lärde i ett liknande fall kunde erbjuda, och tillsatt en komité, bland hvars ledamöter funnos män sådana som Monge, Berthollet m. fl., och var det åt dessa uppdraget att göra de uppfinningar, hvarpå vetenskapen den tiden öfverflödade, användbara för statens bästa. Bland dessa uppfinningar ansågs äfven luftballongen kunna bli värdefull för kriget mot då liksom nu öfvermodiga fiender. Man

föreslog nemligen att använda de då redan uppfunna *ballons captifs* såsom observatorier för rekognoscerande af motståndarnes arméörelser. Välfärdsutskottet gillade förslaget, men med vilkor, att man icke finge begagna svafvelsyra till beredande af den vätgas, hvarmed ballongen skulle fyllas. För att för sjutio år sedan bereda svafvelsyra behöfde man nemligen, och behöfde det ännu långt inpå våra dagar, vanligt svafvel; men för att göra krut behöfde man äfven svafvel, och som krut dock var för den tidens Frankrike lika nödvändigt som för nutidens, men tillgången på svafvel var inskränkt, skulle ballongfunderingarne fått maka åt sig för »högre intressen», om ej en annan uppfinning just vid den tiden blifvit gjord. Lavoisier hade nemligen observerat att vatten sönderdelas i sina beståndsdelar, då det i ångform ledes öfver glödande jern, på det sätt att syret förenar sig med jernet och vätgasen blir fri att använda till hvad man behagar. Det berodde nu blott på att visa det denna metod var användbar äfven i stor skala.

Att verkställa försök häröfver öfverlemnades åt Coutelle, en ung fysiker, åt hvilken marskalksalen i Tuilerierna för ändamålet uppläts. På några dygn lyckades det honom att enligt Lavoisiers metod framställa 170 kubikmeter vätgas, och dermed var saken afgjord. Redan följande dag erhöi Coutelle befallning att afresa till Bel-

gien och att vidare samtala om saken med general Jourdan, befälhafvare för Sambre- och Maasarméen. Då Coutelle kom till arméen, blef han anhållen af förposterna och förd inför konventets utskickade, Duguesnoy, som för tillfället var vid dåligt lynne och då han fick höra det ärende, i hvilket Coutelle var stadd, utbrast: — En luftballong i fält! . . . Ni tyckes mig just vara en misstänkt herre; jag skall genast låta skjuta er.

Det lyckades dock Coutelle att lugna den vilde konventsfullmäktigen, och han fördes till general Jourdan, som med förtjusning omfattade idén, utan att likväl kunna försöka den, emedan fienden stod på endast en lieues afstånd och i hvarje minut var färdig att anfälla. Coutelle återvände till Paris, för att öfverbringa generalens svar.

Välfärdsutskottet befallde emellertid, att försöken skulle fortsättas, och Coutelle fick sig anvisadt slottet i Meudon att experimentera i. Han steg flera gånger upp i sin ballong och fann, att man från densamma hade en mycket vidsträckt synkrets. Den allvarsammaste bland de svårigheter, som gjorde sig gällande, var att den fångna ballongen i blåsväder svängde förskräckligt hit och dit, så att man ingenting kunde iakttaga. Snart erhöll emellertid Coutelle i uppdrag att bilda ett luftseglarekompani, bestående af 30 man med 2 officerare. Befälet öfver denna trupp erhöll han sjelf och dermed äfven kaptensfullmakt. Med sitt folk skulle Coutelle afgå till arméen vid Maubeuge och ställa sig till generalstabens förfogande. Vid arméen ansåg man emellertid icke de nykomna luftseglarne för rätt kloka och gjorde spe af dem. Coutelle utbad sig fördenskull af befälhafvaren den gunsten att vid nästa tillfälle bli jemte sin trupp använd mot österrikarne. Dertill gaf redan följande dag ett utfall lägenhet. Den lilla truppens underlöjtnant blef på platsen och två man sårades svårt. Derigenom hade aerostaterna köpt soldaternas aktning och fingo hädanefter vara i fred.

Nu började Coutelle på med sitt arbete. Han byggde en ugn på fria fältet midt i ett läger af 80,000 soldater, som med stor nyfikenhet beskådade det besynnerliga skådespelet. Två gånger om dagen flög Coutelle med sin ballong, »l'Entreprenant» upp i luften, för att kunska ut fiendens ar-

beten, ställningar, rörelser och styrka. Emellanåt åtföljdes han på dessa färder af generalen sjelf.

Anordningarne blefvo i all tysthet utförda. Befallningarne till det manskap som nerpå *terra firma* höllo de tåg, med hvilka ballongen var bunden, meddelades förmedelst röda, gula eller hvita tre- och fyrkantiga små fanor. Härigenom antyddes om ballongen skulle tillåtas stiga högre eller sänkas, om manskapet skulle gå fram eller tillbaka, åt höger eller venster o. s. v. På samma sätt talade man nedifrån med kaptenen uppe i luften. Denne åter uppskref, hvad han såg, på pappersremсор, virade dem omkring små sandpåsar och lät dem falla ned till jorden, der de upptogos och lästes.

På detta sätt blef generalen noga underrättad om allt hvad österrikarne gjorde och drog ganska mycken nytta deraf. Snart riktade dock österrikarne sina kanoner mot den förarglige spejaren. Den första kulan flög högt öfver ballongen; den andra åter passerade den förbi i så betänklignärhet, att Coutelle, modig som han var, likväl ansåg det bäst att låta fira ned ballongen. Innan han nådde jorden hunno emellertid österrikarne att afskjuta ytterligare tre kulor, af hvilka dock ingen råkade.

Innan Jourdan kunde intränga i Belgien måste han först drifva österrikarne ur Charleroi. Coutelle erhöi derföre befällning, att jemte kavalleriet och bagaget uppbyta dit och utforska fiendens ställning. Befällningen kom så plötsligt, att man icke kunde på förhand tamma ballongen. Uppblåst som denne var måste han transporteras vidare; Coutelle hade plats i gondolen, och 20 soldater gingo och höllo ballongen, på det denne ej skulle göra en oläglig himmelfärd med sin herre och mästare, den unge vetenskapsmannen. Sålunda gick man framåt. Utan att blifva besvärad af fienden, hann man före solnedgången till Charleroi, och innan ännu en dag förflutit, hade Coutelle redan utforskat en hel del saker som fienden helst skulle velat hålla dolda. Tredje dagen var han, i sällskap med general Moulot, på sin post i sju eller åtta timmar. Österrikarne ville befria Charleroi, och en afgörande slagting hölls på höjderna vid Fleurus. General Jourdan försummade ej att i sin rapport omnämna, hvilken vigtig andel luft-

ballongen haft i dagens framgång. Flera timmar dröjde Coutelle som spejare högt uppe i luften och nedsände flitigt underrettelser om fiendens rörelser. Åtskilliga gånger sköts mot honom, men ingen kula träffade.

Efter detta slag följde luftballongen arméén och deltog i flera andra slagningar i Belgien. Efter intagandet af Brüssel erhöill Coutelle befällning att vända tillbaka till Paris, för att bilda ett nytt kompani luftseglare för Rhenarméén. Befålet öfver detta öfverlemnades åt en kapten L'Houmond. Men i detta fälttåg blefvo båda kompanierna nästan tillintetgjorda. I Frankenthal blef Coutelle sjuk och måste öfverlemna sitt kompani åt sin löjtnant. Redan första dagen då denne uppsteg i luften, begick han det felet att låta hålla ballongen på alltför ringa höjd; de i en redutt liggande österrikarne sköto på densamma och förstörde den nästan helt och hållet. Få dagar derefter hade den andra ballongen samma öde vid Frankfurt a. M., och snart derefter blef hela kompaniet tillfångataget.

Dessa olyckor fälde dock icke Coutelles mod. Efter freden upprättade han jemte Corti i Meudon en särskild skola, för att inöfva soldaterna i luftballongers skötande. Under följande åren gjorde generalerna Jourdan, Lefebvre, Pichegreu och Moreau bruk af den luftige spejaren. Bernadotte som vid Andernach förde befålet öfver en division, var deremot ingen vän af ballongerna. Då man sökte förmå den blifvande künungen af Sverige att sjelf uppstiga i luften svarade han rent ut: »Jag föredrager åsnevägen».

Bonaparte hade med sig en ballong till Egypten, men apparaten för vätgasens beredande blef uppbringad af engelsmännen ombord på det skepp som förde densamma. På den glänsande fest som d. 9 Vendémiaire föranstaltades i Cairo spelade en ballong som var 45 fot i diameter en stor roll och framkallade undran och åtskilliga funderingar på, om icke »Scheitan» hade sin hand med i spelet, bland öknens och Mohameds söner. I militäriskt afseende satte dock icke Bonaparte värde på luftballongen, och använde den icke en enda gång under sina europeiska fälttåg. Han var icke heller vän af nyheter i allmänhet.

Framställarne af de första, visserligen råa men alltid intressanta idéer, som lågo till grund för elektriska telegrafens och ångbåtsfartens uppfinning affärdade han kort och godt. Följden af Bonapartes obenägenhet för luftballongerna blef emellertid, att han efter sin återkomst från Egypten gaf befällning om att luftseglarskolan i Meudon skulle stängas, och dermed var ballongens militäriska bana för ett halft sekel afbruten.

Först då österrikarne sista gången skulle bombardera Venedig, som likt Rom efter franska revolutionen 1848 för en kort tid afskakat sina fjetrar, försökte de att medelst användande af ballonger kasta bomber in i staden. Detta visade sig vara ett dödfödt förslag. Mera lyckad synes Napoleon III:s idé, öfverensstämmande med den första republikens tanke, ha varit, att nemligen i italienska kriget använda ballonger för att utspäja österrikarnes rörelser. Äfven under Förenta Staternas inbördes krig lära ballongerna ha blifvit på samma sätt med fördel använda. Först under nuvarande krig ha de, såsom hvar man känner, bevisat det stora gagn de kunna göra en belägrad stad.

Man finner således, att äfven här bevisar sig, huruledes en stor idé går igen. Ty en stor idé är luftballongen säkerligen, oaktadt det väl ej är densamma gifvet att låta människan följa fågelns väg i luften, något som man dock helt visst en dag skall få bevittna, att någon ännu större idé förmår. Den tyska tidskrift på hvilken vi stödt en del af hvad ofvan blifvit anfördt, afslutar sin artikel om ballongens användande i krig med orden: »Äfven här visar sig att allt hvad de franska tidningarne säga är — lögn och humbug!» Och likväl har, sedan dessa ord nedskrefvos, en snart sagdt regelbunden postförbindelse mellan Paris och det stridande franska folket åstadkommit; sedan dess har Gambetta, buren — så paradoxalt det än låter — genom luften af tyngdkraften, som eljest fångslar oss alla, sväfvat upp ur den kringvärfda verldsstaden för att sänka sig ned der hans kraftiga och skapande andes närvaro bäst behöfdes; sedan dess räknar Frankrike, tack vare honom, åter öfver en half million försvarare, hvilka måhända deras fädernesland en dag skall ha att välsigna för att det ännu eget sitt eget kapitel i verldshistorien. Detta

är icke »lögn och humbug», det ha tyskarne sjelfva fått erfara. Ord liksom idéer gå ofta, fastän i en annan mening, igen!

Upptäcktsresande i Afrika. Det är väl få samtida, hvilkas öde i längre tid och mera allmänt hållit den bildade världen i spänning än d:r Livingstones. Sedan de bestämda underrättelserna om att han verkligen var vid lif anlände, har man blott ett par gånger haft några ytterst knappa meddelanden om honom. Nu nyligen har man änyo genom ett bref af d. 29 sisl. Juni från missionären d:r Kirch i Zanzibar, hvilket bref var adresserat till presidenten för det britiska geografiska sällskapet sir Roderich Murchison, erhållit goda underrättelser om den utmärkte resanden. Det ställe i brefvet som rörde d:r Livingstone hade följande lydelse: »Infödingar berätta från det inre af landet, att vägen numera är fri och att koleran skonat staden Unyanyembe. Livingstone är följaktligen utan all fara och jag hoppas, att de till honom sända förråden kommit honom tillhanda. Sedan regntiden upphört väntas dagligen karavaner från Ungamwepi, hvilka utan tvifvel skola medföra om icke bref från doktorn sjelf, så åtminstone underrättelser om honom från den arabiske guvernören i Unyanyembe. Kusten vid Zanzibar är numera helsosam». Sir Murchison uttalade, då han meddelade geografiska sällskapet detta bref, sin förhoppning, att d:r Livingstone skulle lyckas att upptäcka en förbindelse mellan Tanganyikasjöns vatten, vid hvilka han nu uppehåller sig och sydändan af »Albert Nyanza», hvarest han torde sammanträffa med den nu i spetsen för den stora egyptiska expeditionen till det inre Afrika stående Sir Samuel Baker, och sålunda lösa det stora problemet — upptäckandet äfven af Nilens sydliga källor.

Angående sir Samuel Bakers expedition meddelas för öfrigt, att han skrivit ett bref af d. 15 sisl. Juni till sir Roderich Murchison från Towfikonga vid Hvita Nilens strand på 9° 26' nordlig bredd. I Shillocklandet derstädes har han upprättat en station för öfvervintring och äfven uppsatt magasin af galvaniseradt jern för att skydda sina förråder. Hans af 53 fartyg bestående flotta låg för ankar, och hans trupper såväl som de medföljande europeerna befunno sig vid god helsa under

tak. Alla expeditionens afdelningar hade öfver Khartoum stött till honom. Hans förnämste engelske ingenjör Higginbottom hade på mer än 1800 kameler transporterat genom öknen såväl de i sina delar söndertagna fartygen som förrådena. Öppnandet af Suezkanalen hade emellertid förorsakat ett uppehåll i transporten och de brister i förberedelser vid Khartoum, hvilka Baker anordnat, hade haft till följd att den gynnande årstiden för resan uppför Hvita Nilen blifvit försummad. Sir Roderich Murchison tillägger till detta bref följande: — Då våra resande år 1865 befunno sig på samma ställe hade Hvita Nilens lopp blifvit spärradt af en stor damm bestående af en massa qvistar och stänglar af örter, som kommit utför floden och under hvilken massa vattnet fortsatte sitt lopp. Då upptäckte slafhandlarne, hvilkas vanliga väg var spärrad tillfölje af denna omständighet, en väg från Gondokoro utefter floden Bar-Giraffe, som icke är en biflod utan en arm af Nilens hufvudflod. Uppför denna flod-arm försökte Baker att gå och uppnådde under stora svårigheter 7° 47' 46" nordlig bredd, men fann der vägen spärrad af en tät morasvegetation, genom hvilken han måste bryta sig en kanal, och slutligen blef han af det låga vattenståndet tvingad att återvända, enär denna flod-arm blott under regntiden kan passeras. Sedan Sir Samuel Baker numera uppslagit sitt läger vid hufvudströmmen skulle han, med afseende fästadt på sin återmarsch till Gondoboro i November, använda sina 1,500 man till sädesodling. Vid sin station har han lagt beslag på en med 150 slafvar lastad båt, i hvilken de voro packade så tätt som sardiner. Tillsammans med en annan last af slafvar, hvilka han äfven förskaffade friheten, har han sålunda befriat inalles 305 olyckliga varelser till största delen qvinnor, unga flickor och gossar, och han skriver med tillfredsställelse att hans engelske smeds första arbete var att sönderslå de kedjor, med hvilka de beklagansvärda människorna voro fängslade vid hvarandra. — Sir Baker är på det omfattande och svåra företaget åtföljd af sin hustru. Båda ha trots det ohelsosamma klimatet varit befriade från alla sjukdomar.

De judiska synagogorna synas vara bestämda till att spela en ganska vigtig roll i vår tids byggnadskonst. Det är icke

blott i Stockholm som man finner en bekräftelse på hvilka resultat den moriska stilen, som naturligtvis är lämpligast för uppförande af judafolkets tempel, mäktar åstadkomma, då den af snillet och talangen tillämpas. Öfverallt på kontinenten der nya synagogor uppföras, finna vi byggnadsverk, som förenas med en stilfull ornamentik, kunna anses mönstergilda och oftast vida öfverträffa de kristliga kyrkobyggnaderna. Äfven i London har nyligen ett dylikt andaktshus blifvit uppfördt i Great Portland Street. Det benämnes Londons Centralsynagoga, har blifvit byggt af en hr N. S. Joseph och är ett underbart arkitektoniskt verk i den ädlaste stil och med de präktigaste proportioner. Denna synagoga är 120 fot lång, har sin façad på vestsidan af Great Portland street och är helt och hållet bygd af hvit sandsten med infattningsfyrcanter och gesimser af grå Portlands- och röd Mansfielder-sandsten. I det yttre är den moriska stilen konsequent genomförd ända till det lilla envåningsklocktornet, i hvilket den stora hufvudportalen är belägen. I det inre är den moriska stilen något litet uppblandad med romaniska motiver, hvilket till en del betingats deraf, att synagogan skulle förses med läktare. Från portalen inträder man i ett slags korsgång af 100 fots längd, som sträcker sig från Great-Portland-street till Charlotte-street, och i hvilken på höger hand tvänne trappor föra upp till läktarne, medan på venster hand ingångarne till nedra delen af synagogan äro belägna. Den inre anordningen är enkel, men det höga och luftiga byggnads sättet, de sköna förhållandena mellan belastning och stöd, både hvad beträffar läktarne och kolonnerna, som bära de stolta hästskohvalfven mellan hufvudskeppet och sidoskeppen, ingifva vördnad. I båda sidoskeppen uppstiga kyrkbänkarna terrassformigt efter hvarandra och äro alla vända mot hufvudskeppet, i hvars midt predikantens, försångarens och församlingens äldstes plattform (*almemar*) är befintlig. Vid sydostliga ändan, på andra sidan af den tre fot upphöjda och med halfcirkelformiga trappor i form af en plattform utspringande apsid, ser man koret, och bakom detta ligger utbyggnaden för det allraheligaste, i hvilket Moses fem böcker förvaras. Alla besökande äro eniga

deri, att den nya synagogan är en af nyare tiders i konstnärligt afseende mest fulländade och lyckade religiösa byggnader i hela Storbritannien.

Berättelser om gräsliga brott synas enligt senare iakttagelser i viss mån utöfva inflytande på allmänna sundheten, åtminstone på nervösa personers helsa. Frågan härom väcktes af franska läkare, hvilka iakttagit att personer som lida af hjertklappning, sömnlöshet, hysteriska anfall och hela hopen af oordningar i nervsystemet, oftare och talrikare vända sig till läkaren, då tidningarne äro uppfyllda med berättelser om någon ohygglig mordgerning. Särskildt beklagade sig de franska läkarne öfver de in i de hemskaste detaljer gående och uppskakande tidningsberättelserna om mordet i Pantin; de ofvan omnämnde sjukdomarna voro ytterst talrika just under den tid som tidningarne serverade och allmänheten som ifrigast slukade dessa gräsligheter. Otvifvelaktigt är att hvad som verkar retande på ett friskt sinne, utöfvar ett skadligt inflytande på ett som är sjukligt. De franska läkarne ha ej anvisat några botemedel mot ifrågavarande onda och det hör dem icke heller till, — det är pressen själf som eger detta botemedel i sina händer. Emellertid tyckes det som om läkarne i allmänhet, alltsedan fransk-tyska kriget började, skulle haft tillfälle att göra ytterligare iakttagelser, huruvida de franska läkarnes observationer angående berättelser om mord i mindre skala äro riktiga, ty tillochmed skräckminnena från Pantin förblekna vid tanken på Bazeille m. fl. ställen i Frankrike, hvilkas namn skola lefva — för alltid.

Förskräcklig jordbäfning. Den på venstra stranden af floden Kin-ha-kiang belägna stora och folkrika staden Batany i Thibet har blifvit totalt förstörd genom en förfärlig jordbäfning. Jordskakningarne började den 11 sistl. April kl. 10 på morgonen, och då vid denna tid nästan alla hushåll hade eld uppgjord, utbröt kort efter husens instörtande en allmän eldsvåda, hvilken varade en hel veckas tid och begraf öfver 4,000 människor i ruinerna. De i staden sig uppehållande franska missionärerna räddade sig med undantag af en tjänare; dock ha de förlorat all sin egendom. Nästan hela landet vester om Batany är förstördt, och äfven norrut, hvarest dock visserligen inga byggnader instörtade,

nödgades folket af de häftiga jordskakin-
garne att i fem dagars tid kampera på fäl-
tet i tält. Man hoppas emellertid med till-
försigt, att Batany snart skall på nytt upp-
stå ur ruinerna, enär thibetanerna icke ger-
na lemna sin hembygd och knappast någon
skönare och rikare trakt finnes i världen
än den nu af jordbäfningen hemsökta.

Barberaren i Sevilla, allas vår vän
Figaro, som Beaumarchais odödliggjort ge-
nom sin penna liksom Mozart och Rossini
genom sina toner, har väl allthitills va-
rit ansedd såsom en synnerligt lycklig
dödlig, i synnerhet sedan han hugna-
des med den vackra Susannas hand. Nå-
väl denna lycka tyckes icke ha varit af-
undsvärd; åtminstone synes M. Offenbach
hä kommit underfund med att barberarens
senare öden bevisa raka motsatsen, ty han
har nu komponerat — Figaros skilsmessa.
Är det Figaro, Susanna eller M. Offenbach
som har denna skandal på sitt samvete?

Ny Alpbestigning. Det har denna
sömmar lyckats ett par personer att bestig-
ga en af de högsta schweizeralperna, hyll-

ken hittills varit som otillgänglig ansedd.
Tvenne medlemmar af den schweitziska
alpklubben, Emil Ober från Interlaken och
Ferdinand Springer från Berlin, ha nemli-
gen, under ledning af tvenne vägvisare,
från Oeschinen Alp klättrat upp på den
10,000 fot höga nästan lodrätt uppstigan-
de, af ingen människofot förut beträdda
Blümlisalpstock. Våghalsarne måste dock
afstå från ett annat förchafvande, nemligen
att öfver Die Jungfrau bestiga Das Mönchs-
joch, emedan en af förarna vid en glät-
scher föll i en djup isklyfta, ur hvilken
han efter ett sökande, som varade i flera
timmar och kostade otroliga mödor och
faror, uppdogs död.

Innehåll: Sid.

Vårt försvarsväsende	1.
Litteratur:	
Dikter af F. Sander.	
Fornnordiska sagor	6.
Blick på pressen	9.
Strödda underrättelser:	
Luftballongens användande i krig.	
Upptäcktsresande i Afrika m. m.	11.

Anmälan.

SAMTIDEN,
Veckoskrift för politik och litteratur,

utgifves under år 1871, i syfte att i frisinnad anda behandla företeelserna inom
sambället, litteraturen, vetenskapen, sköna konsterna och den periodiska pressen. I
alla civiliserade länder, utom vårt eget, har man känt behovet af sådana skrifter, som
kunna med större skyndsamhet än tidskrifterna, samt större utförlighet och noggran-
het än de dagliga tidningarne, behandla offentliga ämnen; särdeles i England och
Nordamerikas Förenta stater hafva dessa veckotidningar fått en politisk betydelse.
Utgifvaren har föreställt sig att ett sådant behof äfven förefinnes i Sverige och har
gjort till sin uppgift att efter måttet af sina krafter söka fylla det.

Samtiden utkommer hvarje lördags morgon med ett ark dubbelspaltig
imperialoktav, som vid årets slut åtföljes af register och titelblad. Hvarje nummer
kommer så vidt möjligt, att utgöra ett helt för sig, innehållande uppsatser i politiska,
litterära, tekniska och andra allmänna ämnen, öfversigter af den periodiska pressen,
samt slutligen valda smärre berättelser, skildringar och notiser, som kunna utgöra en
bildande och underhållande läsning för alla samhällsklasser.

Prenumerationspriset, deri inbegripet postarfvodet för landsorts-prenumeranter, är 10
rdr för helt, 5 rdr 50 öre för halft år och 3 rdr för kvartal. Prenumeration mottas
på postkontoren, hos bokhandlarne och i Stockholm på de vanliga utdelningsstäl-
lena för Tidningar.

OBS. *Alla meddelanden rörande Veckoskriften ställas till Expeditionen af
Samtiden, N:o 28 Norra Smedjegatan, kontoret 1 trappa upp.*